

**COLOR MENTALITY IN THE MIDDLE AGES:
principles of medievalist cognitive-quantitative comparative reconstruction
(based on Old High German and Middle High German texts)
КОЛІРНА МЕНТАЛЬНІСТЬ У НІМЕЦЬКОМУ СЕРЕДНЬОВІЧчі:
принципи медієвістичної когнітивно-квантитативної зіставної
реконструкції (на основі давньоверхньонімецьких і
середньоверхньонімецьких текстів)**

Світлої пам'яті професору
Олександрю Дмитровичу Огую –
до 65-річчя від дня його народження –
присвячуємо

Олександр ОГУЙ, Ольга ІВАСЮК, Галина ІВАСЮК

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

o.ivasjuk@chnu.edu.ua, g.ivasjuk@chnu.edu.ua

ORCID ID 0000-0001-6638-2652, ORCID ID 0000-0002-7630-2481

«Кожна історична епоха, кожне покоління істориків реконструює свої Афіни, свій Рим, свій Ренесанс» (Л. Февр)

The article focuses on theoretical concepts and their inter categorical interaction in the process of medieval cognitive-quantitative comparative reconstruction of color mentality in the Middle Ages.

The authors point out that the reconstruction of the mentality of this period, which represents part of the culture, should be guided by a holistic method using formalized-quantitative methods, as deep symbolism permeated the lives of speakers of the German Middle Ages at all levels.

The article also states that to describe the mentality as an expression of culture, it is advisable to choose important linguistic and cultural categories such as separate modules (eg, color notation) in the language picture of the world. The article notes that both in the texts and in the dictionaries the language picture of the world is represented by words and phrases grouped by semantics into multi-part lexical-phraseological fields. The authors of the article found that the reconstruction covers all linguistic means related to different, as a rule, the main parts of speech, which reflected historically the ancient syntagmatic thinking and its syncretism.

Reconstruction as a process and result of hypothetical reproduction or establishment of certain, mostly non-existent characteristics of the medieval mentality is proposed to be carried out on three levels: 1) through the analysis of literary remembrances; 2) through the analysis of certain patterns of the language picture of the world; 3) through etymological and semantic analysis of words.

At the same time, the article proposes to consider the holistic paradigm as the basis of the "new philology", which is defined as a combination of linguistics and literary studies, culturology, logic, ethnolinguistics and psychology.

In the future, a comprehensive study of Old High German and Middle High German words according to these principles and using formalized quantitative methods will help to determine not only their linguistic and cultural peculiarities, but also to establish objectively the language picture of the world of the Middle Ages on the background of its culture.

Key words: medieval studies, color mentality, cognitive-quantitative comparative reconstruction, synergy, holistic paradigm, trichotomy, post-nonclassical linguistics, "new philology".

У статті поставлено за мету дослідити теоретичні концепції та їх інтеграцію у процесі медієвістичної когнітивно-квантитативної зіставної реконструкції колірної ментальності у німецькому Середньовіччі.

Авторами статті відзначено, що при реконструкції менталітету цього періоду, який репрезентує частину культури, слід керуватися цілісним (голістичним) методом з використанням формалізовано-квантитативних методик, оскільки глибокий символізм пронизував життя людей у період німецького Середньовіччя на всіх його рівнях. Реконструкцію середньовічного колірної менталітету запропоновано проводити на трьох рівнях: 1) шляхом аналізу літературних пам'яток; 2) шляхом аналізу тих чи інших фрагментів мовної картини світу; 3) шляхом етимологічно-змістового аналізу слів.

У статті встановлено, що з метою дослідження менталітету як відображення культури варто обирати лише суттєві для всіх мовців лінгвокультурні категорії, а саме такі модулі як кольоропозначення. У статті відзначено, що і в текстах, і в словниках мовну картину світу репрезентовано словами і фразами, поєднані за семантикою в різночастиномовні лексико-фразеологічні поля. Авторами констатовано, що реконструкція охоплює такі мовні засоби, які належать до різних частин мови і на яких відобразилися як тогочасне синтагматичне мислення, так і його синкретичність.

Водночас у статті запропоновано розглядати голістичну парадигму як основу "нової філології", що визначається як поєднання мовознавства та літературознавства, культурології, логіки, етнолінгвістики та психології. У перспективі комплексне вивчення давньоверхньонімецьких і середньовічних слів за цими принципами, а також із використанням формалізовано-квантитативних методик допоможе визначити не лише лінгвокультурні особливості, а й об'єктивно встановити мовну картину світу Середньовіччя на тлі його культури.

Ключові слова: медієвістика, колірна ментальність, когнітивно-квантитативна зіставна реконструкція, синергія, голістична парадигма, трихотомія, пост-некласична лінгвістика, "нова філологія".

Вступ. Вивчення німецької літератури Середньовіччя саме по собі захоплює як цікавий детективний роман (*Bein, 2005, S. 11*), оскільки перед дослідником відкриваються різновіддалені в часовому відношенні пласти середньовічної культури, причинно-наслідкові відношення між якими слід реконструювати. Лише завдяки цьому перед дослідником як «своєрідне осяяння» постане цілісне розуміння феномена в межах відповідної культури. Ключовою опорою для такого дослідження, як правило, виступає соціально-комунікативна спрямованість середньовічних текстів, особливості та ступінь їх референційності (тобто наскільки тексти мають відношення до реальності як до об'єкту реконструкції). Це оптимально простежується за допомогою окремих, когнітивно значущих груп слів (у т.ч. прикметників кольору), що мають стати предметом детального кількісного лінгвокультурного аналізу.

Актуальність цієї наукової розвідки полягає в тому, що на сьогодні колірна ментальність Середньовіччя (зокрема, німецького), а також принципи її реконструкції та декодування ще не поставали предметом окремого дослідження в Україні. Відтак, новизна дослідження полягає у встановленні головних принципів медієвістичної когнітивно-квантитативної зіставної реконструкції колірної ментальності Середньовіччя; комплексне вивчення за цими принципами давньоверхньонімецьких і середньовічних текстів допоможе визначити не лише лінгвокультурні особливості, а й об'єктивно встановити мовну картину світу німецького Середньовіччя.

Загалом історичне пізнання (яке охоплює також і мову) неминуче проявляє себе як діалог культур, причому для діалогу необхідні дві сторони – культура минулого і культура сучасна. Природно, ми бачимо культуру далекої епохи не такою, якою вона себе розуміла, і хоча нині важко відновити той її образ, ті барви, якими їх малювали сучасники – носії цієї культури, в сучасного дослідника є певні переваги перед ними: він здатний побачити те, що ті не могли бачити, бо їхня позиція самоспостереження була всередині цієї культурної сфери. Наша позиція – це позиція історика мови як стороннього спостерігача, що дає можливість іншого, нового бачення, недоступного для тих, хто належав до цієї культури, бо власні «мислительні структури» людей того часу могли ними ще й не усвідомлюватися (Гуревич, 1984, с. 8).

Головним завданням медієвістичної студії на пост-некласичному рівні розвитку лінгвістики постає встановлення домінантних принципів для відтворення лінгвокультурних категорій.

Метою нашого дослідження постає визначення теоретичних концепцій та їх інтеграції, доцільних у процесі медієвістичної когнітивно-квантитативної зіставної реконструкції колірної ментальності німецького Середньовіччя. Для реалізації цієї мети поставимо *наступні завдання*:

- 1) проаналізувати праці, присвячені дослідженню лінгвістичної системи наукових парадигм і, особливо, голістичної (цілісної) парадигми;
- 2) розглянути голістичну парадигму як основу «нової філології», визначеної як поєднання мовознавства та літературознавства, культурології, логіки, етнолінгвістики та психології;
- 3) встановити головні принципи когнітивно-квантитативної зіставної реконструкції колірної ментальності німецького Середньовіччя.

Методи дослідження. Основним при аналізі фактичного матеріалу обрано зіставний метод, який передбачає порівняння явищ однієї мови та культури, бо саме порівняння (зіставлення) сприяє виявленню загального і специфічного у світосприйнятті та світорозмінні мовної спільноти. Окрім того, при реконструкції менталітету періоду німецького Середньовіччя, що репрезентує частину культури, доцільно керуватися цілісним (голістичним) методом із використанням формалізовано-квантитативних методик.

Результати та обговорення.

Головні принципи як теоретичні концепції. Відправними для історикомовного відтворення виступатимуть такі дефініції:

1. *Голістична наукова парадигма як спосіб комплексного вивчення та усвідомлення об'єктивної дійсності.* Методологію, як спосіб вивчення та усвідомлення об'єктивної дійсності відображено у лінгвістичній системі принципів – наукових парадигм (Т. Кун), тобто домінантних поглядів на мову. Альтернативою до загальнонаукових парадигм (феноменологічної (Платон, Аристотель; В. Гумбольдт; Г. Гегель; Е. Гуссерль, М. Гайдеггер; марксистської концепції), позитивістської (О. Конт, Г. Спенсер), раціоналістської (Р. Декарт, Р. Карнап, і Л. Вітгенштейн) та функціональної (І. Кант, Д. Дьюї, К. Попер та ін.)), що відобразилися на лінгвістичних парадигмах (генетичній, структуралістичній, прагматичній та когнітивній), зараз утверджується загальнонаукова голістична

тобто цілісна парадигма (Озуй, 2005; Селіванова, 2009). Її широко застосовують у сучасних точних науках. Таку парадигму має бути покладено в основу “нової філології” як поєднання мовознавства та літературознавства, культурології, логіки, етнолінгвістики та психології тощо.

2. *Синергія та визначення «параметрів порядку».* Мова як засіб комунікації – це цілісна система, що охоплює певні підсистеми, які перевищують їх сумарні властивості через синергічне поєднання (Бутов, 2008, с. 22). Синергія керується принципом взаємоповязаності у дослідженнях взаємодії на межі різних наук, наприклад, лінгвістики, історії та психології, а також застосовує методи різних наук щодо дослідження лінгвокультурних категорій менталітету, тому, на наш погляд, їй також мають бути властиві трансдисциплінарні методи.

3. *Лінгвокультурологія як аспект дослідження.* На нашу думку, лінгвокультурологія спрямована головно на дослідження категорій культури, вираженої засобами певної мови.

4. *Загальний об'єкт: ментальність.* Ментальність (від лат. *mens* «думка», те, що стосується духу) належить до домінантного світогляду жителів тієї чи іншої епохи, а також норм поведінки відповідної соціальної групи та культури всієї нації. За істориком П. Дінцельбахером (*Dinzelbacher, 2008*), ментальність – це сукупність домінантних думок і почуттів колективу певної історичної епохи, що відображає ту чи іншу культуру. У нашому випадку такий колектив формують люди Середньовіччя і він виступає не більше, ніж абстракцією (*Гуревич, 1984, с. 40*), бо в тогочасному суспільному житті перебували різні типи людей. Зокрема, у ньому проживали такі верстви населення як феодала та селяни, клірики та миряни. Тому, враховуючи лінгвістичну специфіку пропонованої роботи, видається недоречним обирати колектив для дослідження менталітету як відображення культури. На нашу думку, варто досліджувати суттєві для всіх лінгвокультурні категорії, такі як, наприклад, кольоропозначення у мовній картині світу (термін Л. Вайсбергера).

5. *Простір і час: німецька мова та діалекти на різних етапах свого розвитку.* Менталітет здебільшого знаходить вираження через мову, яка зазнає постійного розвитку, а також перебуває під лінгвокультурним впливом сусідніх країн. Термін «давньоверхньонімецька мова» вживаємо, услід за Ш. Зондереггером (*Sonderegger, 1979, S. 5*), для позначення «епохи, часу між 750 та 1050 рр.», яка є «найстарішим письмово засвідченим етапом розвитку німецької мови, що з самого початку виявляється розділеною на різні говірки та діалекти»: верхньонімецькі – алеманський, баварський та східнофранкський діалекти; середньонімецькі – франкські; нижньонімецькі саксонські тощо. Загалом у давньоверхньонімецький період практично не було ніяких інших форм існування мови, окрім зазначених діалектів, ключову роль для яких у цей період відігравали верхньонімецькі. Більше того, і згодом – у *середньоверхньонімецький* період (1050–1350 рр.) – діалекти виступали основною формою існування мови.

На формуванні німецьких діалектів та німецької мови, що виникне згодом на їх основі, мали значний вплив і мови сусідніх держав, що належали до вищих на той час рівнів, а саме *латинська* та *старофранцузька* (разом із *старопровансальською*). Зокрема, старофранцузька мова завдяки флуктуації

нового атрактора (культу лицарства) спричинила збагачення середньовісньонімецької мови новою лексикою, а також семантичну зміну слів у запозичених літературних жанрах, зокрема, у перекладному романі 1140-х років.

Чергова флуктуація – зниження ролі лицарства в новому часі за рахунок утвердження вогнепальної зброї – привела до відкидання запозиченої лексики, а також до зміни її семантичного наповнення.

6. *Динамічність мови та діалектів.* Позаяк мова та її лексичний склад постійно функціонують, то внаслідок цього відбувається їх неперервний розвиток. Тому медієвістика спрямована на плінне вивчення феноменів Середньовіччя, яке від 5 до 15 ст. н. е. перебувало у постійному розвитку, що вимагає відповідного врахування часу тієї чи іншої події, щоб уникнути анахронізмів, коли, наприклад, вояки Карла Великого (8 ст.), одягнуті в рицарські обладунки та з геральдичними знаками на щитах часів хрестових походів (12–13 ст.), користуються пороховою зброєю 14 ст. Колірні ужитки у словосполученнях 9 ст. не завжди ідентичні випадкам 15 ст.

7. *Часові аспекти в межах періодів.* Синхронію та діакронію зазвичай розглядають як антонімічні поняття, хоча деякі дослідники (Б. Задорожний, Г. Климов та ін.) від часів Празького лінгвістичного гуртка намагалися поєднати ці два аспекти.

Хоча, як правило, синхронію вважають статичною, а діакронію динамічною, на нашу думку, і синхронія, і діакронія динамічні, проте динамічність їх різнонаправлена (у тому числі і в діалектах, що «переливаються» один в один на суміжних просторах, готуючи виникнення єдиної мови).

Діакронію деякі дослідники трактують нині як *ближню*, обмежену одним поколінням, і *далеку*, необмежену в часі (Улуканов, 2003). Однак, через значну тривалість у часі та спричинені нею упродовж усього середньовісньонімецького періоду суттєві зміни певних підсистем мови (насамперед, лексичної) спонукали К.-П. Вегеру (Wegera, 2000, S. 1006) описати діакронію трьох століть. Тому, на нашу думку, в історико-мовних дослідженнях слід розглядати саме *середню* діакронію, яка обмежена пролонгованим відрізком часу. Саме тому виникає підстава стверджувати про куртуазну літературу «одного покоління»: 1183–1220 рр.; куртуазно-епігонську літературу «двох поколінь»: 1220–1280 рр. та бюргерську дидактичну літературу «трьох поколінь»: 1250–1350 рр.). Ці протиставлені часові аспекти урівноважуються панхронним (Огуй, 1998), що забезпечує змістову єдність різночасових компонентів груп, які виражають категорії культури. За результатами авторських досліджень, для кожного з цих історико-літературних жанрів властиві як різні набори структурно-композиційних елементів, так і специфічна лексика, схильна змінюватися в наступному жанрі.

8. *Середньовісна культура як всеохоплююча (над-)знакова система.* Середньовісна культура була цілісною (Гуревич, 1984, с. 27) системою, що значно перевищувала суму своїх компонентів. Вона охоплювала такі модулі, як простір, час та число, а також і колір. Якщо не брати їх до уваги в науковому дослідженні, як такі, що формують основу світогляду, то неможливо адекватно

реконструювати менталітет людей середньовічної епохи, їх культуру, літературу та мову. Це, безперечно, торкається і символізму, який був особливо притаманним Середньовіччю (Огуй, Івасюк, 2019, с. 188).

9. *БОГ як ключова парадигма середньовічної культури та ЦЕРКВА як засіб її реалізації.* Ідея Бога була вищою незаперечною істиною Середньовіччя, із якою співвідносилися всі уявлення тогочасного суспільства, а також усі його суспільні та культурні цінності, «кінцевий регулятив, принцип всієї картини світу епохи» (Гуревич, 1984, с. 19). Вчення мислителів були спрямовані на осягнення Бога – творця всього видимого й невидимого світу, що існує не сам по собі, а як засіб для пізнання Божого розуму (Гуревич, 1984, с. 25). Богослов'я стверджувало богонатхненність Святого Письма і заохочувало та привчало через службу Божу і проповіді з тлумаченнями (екзегези) Біблії до алегоричності мислення.

Католицька церква стає ключовою інституцією Середньовіччя, що не лише виховувала громадян, а й визначала і хрестові походи, і суспільне життя, і, в такий спосіб, соціальну лексику. Хрестові походи розширили світобачення, світогляд німців Середньовіччя їх контактами з культурою сходу.

Децентралізація влади відбувається через територіалізацію держав (Лисенко, 2011), унаслідок чого спостерігається як сходження, так і розходження функціонуючих діалектів.

10. *Реконструкція середньовічного менталітету.* Для відтворення німецького медієвістичного колірною менталітету доцільно застосовувати реконструкцію. Її слід проводити на трьох рівнях: 1) через аналіз літературних пам'яток; 2) через аналіз певних фрагментів мовної картини світу; 3) через етимологічно-змістовий аналіз слів. Наші дослідження (Огуй, 2002) дають змогу охарактеризувати перший рівень як змістово-подієвий шар; на другому рівні встановлюємо (із застосуванням кількісних показників) морально-ідеологічні установки попереднього суспільства; на третьому – глибинному рівні – проводиться семантико-етимологічний аналіз слів та кількісних характеристик утворених ними груп, що дає можливість визначити певні духовні цінності.

11. *Мовна-картина світу як напрям реконструкції.* Мовну картину світу представлено словами й фразами, поєднаними за семантикою у лексико-фразеологічні поля. Реконструкція залучає усі мовні засоби, що належать до різних частин мови, які відображають давнє синтагматичне мислення і його синкретичність. Усі ці мовні засоби (у складі відповідних лексико-семантичних груп (ЛСГ) входять (за спільною семантичною ознакою) в єдине лексико-фразеологічне, чи фразео-семантичне, поле.

12. *Кількісна презентація.* Видається доцільним, насамперед, відтворювати прикметники і особливо прикметники кольору, оскільки в літературних творах вони виконували номінативну, інформативну, емоційну, естетичну, символічну та інші функції. Кількість слововживань таких прикметників виявляє особливості світосприйняття у стародавні часи. Тому медієвістика має поєднувати якісну та кількісну реконструкції, якщо не хоче залишатися на поверхні феноменів (Altmann, 1972, S. 9). Отже, кількісна репрезентація істотно

поглиблює якісне спостереження. Внаслідок цього дослідження досягає цілісної істини.

13. *Динаміка мовного знака / (над)знакових систем.* Динаміка мови полягає у тому, що все, що виражено її засобами, постійно змінюється у часі. У сучасній лінгвістиці варіювання розглядають як фундаментальну властивість мови (*Беляевская, 1987*), що реалізується у системі взаємопов'язаних мовних знаків.

Мовний знак, за загальноприйнятим визначенням Ф. де Соссюра, звично розуміють як єдність плану змісту та плану вираження – позначуючого та позначеного (*signifiant et signifié*). В основі цього начебто сучасного розуміння лежать, однак, ще античні концепції Геракліта (544–483 рр. до н.е.), Платона (428–347 рр. до н.е.) та Арістотеля (384–322 рр. до н.е.), а також стоїків та гностиків. Ці античні міркування про поєднання означуючого та означеного (*signans et signatum*) було переосмислено у Середньовіччі через види суппозицій (лат. «домислювання») та класифікації знаків у середньовічних логіко-семіотичних підходах П. Іспанського (1210/20–1277 рр.), який став папою Іоанном XXI (1276–1277), Р. Луллія (1235–1315), Д. Скотта (1265–1308), Оккама (1280–1349), М. Кузанського (1400–1462) та ін. У Новий час античні та середньовічні традиції продовжили Ф. Бекон (1561–1626), який розглядав «реальні знаки», співвіднесені з предметом чи поняттям; Р. Декарт (1596–1650) та Т. Гоббс (1588–1679), що вирізняв штучні (конвенційні герби та мовні) та природні знаки; Д. Локк (1632–1704), за яким слова були «знаками ідей»; Г. В. Лейбніц (1646–1716); І. Кант (1724–1804); Г. В. Ф. Гегель (1770–1831) та ін. Як бачимо, Ф. де Соссюр фактично переніс у мовознавство логіко-семіотичний підхід, властивий для ранньої філософії, ґрунтуючись на давній концепції дихотомії (як поєднання форми та змісту). Однак, таке розуміння знака певною мірою спрощує зв'язок слів із оточуючою дійсністю, що зрозуміли свого часу Т. Гоббс та Дж. Локк, і виходить за межі дихотомії.

Динаміка має дві протилежні тенденції: з одного боку, тенденцію до єдиного лексичного інвентарю, необхідного для динаміки комунікації, а з іншого – до його постійних змін, необхідних для вираження позамовних змін (*Задорожний, 2000*).

14. *Семантика і слово: динаміка функціонування.* Мови часів Середньовіччя знаходилися під впливом латинської мови як мови середньовічної культури, що значною мірою спостерігається в семантиці слів, які функціонували в давньоверхньонімецькій та середньверхньонімецькій. Слово, що відповідає мовному знаку, виступає трихотомічним поєднанням плану змісту (семантики), плану вираження і плану мовця, що співвідносить семантику з комунікативними потребами. Слово проявляє себе й через трихотомію відношень: синтагматичних зв'язків горизонтальних поєднань (див. сполучуваність та валентність; контекст та дистрибуцію); парадигматичних відношень чергування (таких, як належність до синонімічних, гіперонімо-гіпонімічних чи антономічних угруповань) та епідигматичних характеристик, що формують семантику слова.

На нашу думку, головним елементом опису синкретичної семантики Середньовіччя, яка лише розпочинає формуватися, постає семний комплекс, виділений у словникових описах через відмінність семантики семиколоном

(крапкою з комою), що, за результатами робіт О. Д. Огуя для синхронії (Мельник, Огуй, 2005), має шанси завдяки уживаності розвинути в окрему семему.

15. *Кольори як індикатори якості та властивостей*. Кольори (згідно з середньовічними колірними алегоріями) виступають важливими, проте досить проблемними носіями додаткової інформації з різними можливостями полівалентного розуміння (Капніна, 2016; Капніна, 2019; Швець, 2019; Malloggi, 2020). Саме кольори, під впливом латинської мови як мови середньовічної культури, значною мірою визначали середньовічні будні та відігравали в текстах центральну роль. Барву предмета, передану в давньоверхньонімецькому чи середньовічній німецькому творі, не варто оцінювати лише як декоративний елемент, бо відповідне забарвлення (і не обов'язково геральдичне) досягало через алегорії більш значущої семантизації розповіді. Диференціювання кольорів у середньовічних текстах вказувало на певні особливості сприйняття, які ще необхідно розшифрувати.

Висновки. Позаяк глибокий символізм пронизував життя мовців німецького Середньовіччя на всіх його рівнях, то при реконструкції менталітету цього періоду, що репрезентує частину культури, слід керуватися цілісним (голістичним) підходом.

Щоб відтворити менталітет як засіб передачі культури, необхідно брати до уваги важливі для всіх верств населення лінгвокультурні категорії і, зокрема, кольоропозначення. Реконструкцію доцільно застосовувати для відтворення німецького медієвістичного колірної менталітету. Її слід проводити на трьох рівнях: 1) через аналіз літературних пам'яток; 2) через аналіз певних фрагментів мовної картини світу; 3) через етимологічно-змістовий аналіз слів.

Наші дослідження дають змогу охарактеризувати перший рівень як змістово-подієвий шар; на другому рівні встановлюємо (із застосуванням кількісних показників) морально-ідеологічні установки попереднього суспільства; на третьому – глибинному рівні – проводиться семантико-етимологічний аналіз слів та кількісних характеристик утворених ними груп, що дає можливість визначити певні духовні цінності.

У перспективі комплексне вивчення давньоверхньонімецьких і середньовічній німецьких текстів за запропонованими нами принципами із використанням формалізовано-квантитативних методик допоможе визначити не лише їх лінгвокультурні особливості, а й об'єктивно встановити мовну картину світу Середньовіччя на тлі його культури.

Список літератури

- Беляевская Е. Г. Семантика слова. Москва : Высшая школа, 1987. 128 с.
- Бутов В. Н. О некоторых проблемах синергетического анализа. *Вісник Запорізького національного університету*. №2. 2008. С. 19–23.
- Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры. Москва : Искусство, 1984. 350 с.
- Задорожний Б. М. Актуальні проблеми загального та германського мовознавства. Львів : ЛНУ, 2000. 220 с.
- Капніна Г. І. Колір у відображенні мовної картини світу (на прикладі німецької мови). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2016. Вип. 15. С. 156–162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2016_15_20.

Капніна Г. І. Структурно-граматичні моделі фразеологічних одиниць з колоронімом "got" у німецькій мові. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* : Філологічні науки. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. Вип. 48. С. 158–160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkrnu_fil_2019_48_38.

Лисейко Л. В. Характеристика історико-соціальних передумов функціонування середньовіснійнімецької мови. *Новітня філологія* : науковий журнал / ред. А. М. Науменко. Миколаїв : ЧДУ ім. П. Могили, 2011. С. 107–115.

Мельник Р. М., Огуй О. Д. Проблема виділення семних комплексів до епідигматичних характеристик прикметників зі значенням „старанний”. *Науковий вісник Чернівецького університету* : зб. наук. праць / наук. ред. В. В. Левицький. Чернівці : Рута, 2005. Вип. 267 : Германська філологія. С. 20–33.

Огуй О. Д. Полісемія в синхронії, діахронії та панхронії. Системно-квантитативні аспекти полісемії в німецькій мові та мовах Європи. Чернівці : Золоті литаври, 1998. 370 с.

Огуй О. Д. Реконструкція давнього світосприйняття в англосаксонському "Беовульфi" (Спроба кількісного підходу). *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 136 : Германська філологія. Чернівці : Рута, 2002. С. 37–44.

Огуй О. Д. Пошуки методологічної та методичної основи для нової філології. *Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2005. Вип. 2–3 : Гуманітарні науки : філологія. С. 145–152.

Огуй О. Д., Івасюк О. Я. Християнська символіка кольору в Середньовіччі в контексті нової концепції символу як гіперзнака. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент* : збірник наук праць. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2019. Т. 7. С. 188–210. DOI: <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2019.7.188-210>.

Селіванова О. О. Лінгвометодологія – наукова парадигма – епістема. *Науковий вісник Чернівецького національного університету*. Слов'янська філологія. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2009. Вип. 475–477. С. 200–206.

Улуханов І. С. Некоторые вопросы теории исторического словообразования. *Проблемы теории и истории славянского словообразования* : VI Международная конференция комиссии по славянскому словообразованию, 2-6 марта 2003 г. : тезисы докладов. Минск, 2004. С. 11–21.

Швець Т. А. Колірна палітра мовної картини світу німецької народної казки. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*. Серія “Філологічні науки”. Мовознавство. Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2019. № 11. С. 160–166. DOI: <https://doi.org/10.24919/2663-6042.11.2019.175439>.

Altmann G. Status und Ziele der quantitativen Linguistik. *Schriften zur Linguistik* / Hrsg. von S. Jäger. Braunschweig : Vieweg, 1972. S. 1–9.

Bein T. Germanistische Mediävistik. Berlin : Erich Schmidt Verlag, 2005. 253 S.

Dinzelbacher P. (Hg.) Europäische Mentalitätsgeschichte: Hauptthemen in Einzeldarstellungen. Stuttgart : Alfred Kröner Verlag, 2008. 814 S.

Malloggi P. Kulturbedingte Symbolkraft von Farben am Beispiel von Gelb. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio N – Educatio Nova*. Lublin : Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, 2020. No 5. S. 473–486. DOI: <https://doi.org/10.17951/en.2020.5.473-486>.

Sonderegger S. Grundzüge deutscher Sprachgeschichte: Diachronie des Sprachsystems. Berlin; NY : W. de Gruyter, 1979. 353 S.

Wegera K.-P. Grundlagenprobleme einer mittelhochdeutschen Grammatik. *Sprachgeschichte: ein Handbuch zur Geschichte der deutschen Sprache und ihrer Erforschung* : In 2 Teilbänden / Hrsg. von W. Besch, A. Betten, O. Reichmann, S. Sonderegger. Tbd. 2. Berlin; NY : W. de Gruyter, 2000. S. 1304–1320.

References

Altmann, G. (1972). Status und Ziele der quantitativen Linguistik [Status and goals of quantitative linguistics]. In S. Jäger (Hg.), *Schriften zur Linguistik* (pp. 1–9). Braunschweig : Vieweg.

Bein, T. (2005). *Germanistische Mediävistik [German Medieval Studies]*. Berlin : Erich Schmidt Verlag.

Beljaevskaja, E. G. (1987). *Semantika slova* [The semantics of the word]. Moscow: Vysshaya shkola.

Butov, V. N. (2008). O nekotoryh problemah sinergeticheskogo analiza [About some problems of synergetic analysis]. *Visnik Zaporiz'kogo nacional'nogo universitetu*, 2, 19–23.

- Dinzelbacher, P. (2008). *Europäische Mentalitätsgeschichte: Hauptthemen in Einzeldarstellungen* [European history of mentality: main themes in individual presentations]. Stuttgart : Alfred Kröner Verlag.
- Gurevich, A. Ja. (1984). *Kategorii srednevekovoj kul'tury* [Categories of medieval culture]. Moscow: Iskusstvo.
- Zadorozhnyi, B. M. (2000). *Aktualni problemy zahalnoho ta hermanskoho movoznavstva* [Topical problems of general and German linguistics]. Lviv: LNU.
- Kapnina, H. I. (2016). Kolir u vidobrazhenni movnoi kartyny svitu (na prykladi nimetskoi movy) [Color in the reflection of the linguistic picture of the world (on the example of the German language)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 15, 156–162. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2016_15_20.
- Kapnina, H. I. (2019). Strukturno-hramatychni modeli frazeolohichnykh odynyts z koloronimom "rot" u nimetskii movi [Structural and grammatical models of phraseological units with the coloronym "rot" in German]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky*, 48, 158–160. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2019_48_38.
- Lyseiko, L. V. (2011). Kharakterystyka istoryko-sotsialnykh peredumov funktsionuvannia serednoverkhonimetskoi movy [Characteristics of historical and social preconditions for the functioning of the Middle High German language]. In A. M. Naumenko (Ed.), *Novitnia filolohiia: naukovyi zhurnal*, 39, 72–83.
- Malloggi, P. (2020). Kulturbedingte Symbolkraft von Farben am Beispiel von Gelb [Culture-related symbolic power of colors on the example of yellow]. *Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska, sectio N – Educatio Nova*, 5, 473–486. DOI: <https://doi.org/10.17951/en.2020.5.473-486>.
- Melnyk, R. M., Ohui, O. D. (2005). Problema vydilennia semnykh kompleksiv do epidymatychnykh kharakterystyk prykmetnykiv zi znachenniam „starannyi” [The problem of allocating seed complexes to the epidigmatic characteristics of adjectives with the meaning "diligent"]. In V. V. Levytskyi (Ed.), *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu: zb. nauk. prats*, 267: *Hermanska filolohiia*, 20–33.
- Ohui, O. D. (1998). *Polisemiia v synkhronii, diakhronii ta pankhronii. Systemno-kvantityatyvni aspekty polisemii v nimetskii movi ta movakh Yevropy* [Polysemy in synchrony, diachrony and panchrony. System-quantitative aspects of polysemy in German and European languages]. Chernivtsi: Zoloti lytavry.
- Ohui, O. D. (2002). Rekonstruktsiia davnoho svitospryiniattia v anhlosaksonskomu "Beovulfi" (Sproba kilkisnoho pidkhodu) [Reconstruction of the ancient worldview in the Anglo-Saxon "Beowulf" (An attempt of a quantitative approach)]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*, 136: *Hermanska filolohiia*, 37–44.
- Ohui, O. D. (2005). Poshuky metodolohichnoi ta metodychnoi osnovy dlia novoi filolohii [Search for methodological and methodological basis for the new philology]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu KNTEU*, 2–3 : *Humanitarni nauky : filolohiia*, 145–152.
- Ohui, O. D., & Ivasiuk, O. Ia. (2019). Khrystyianska symbolika koloru v Srednovichchi v konteksti novoi kontseptsii symvola yak hiperznaka [Christian symbolism of color in the Middle Ages in the context of a new concept of symbol as a hypermark]. *Mediaforum: analityka, prohnozy, informatsiinyi menedzhment: zbirnyk nauk prats*, 7, 188–210. <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2019.7.188-210>.
- Shvets, T. A. (2019). Kolirna palitra movnoi kartyny svitu nimetskoi narodnoi kazky [Color palette of the language picture of the world of German folk tales]. *Naukovyi visnyk DDPU imeni I. Franka. Seriia "Filolohichni nauky". Movoznavstvo*, 11, 160–166. DOI: <https://doi.org/10.24919/2663-6042.11.2019.175439>.
- Selivanova, O. O. (2009). Linhvometodolohiia – naukova paradyhma – epistema [Linguomethodology – a scientific paradigm – an episteme]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu. Slovianska filolohiia*, 475–477, 200–206.
- Sonderregger, S. (1979). *Grundzüge deutscher Sprachgeschichte: Diachronie des Sprachsystems* [Basics of the history of German language: Diachrony of the language system]. Berlin; NY : W. de Gruyter.
- Uluhanov, I. C. (2004). Nekotorye voprosy teorii istoricheskogo slovoobrazovanija. *Problemy teorii i istorii slavjanskogo slovoobrazovanija: VI Mezhdunarodnaja konferencija komissii po slavjanskomu slovoobrazovaniju (Minsk, 2-6 marta 2003 g.)*. (pp. 11–21). Minsk: VTAA Prava i ekonomika.
- Wegera K.-P. (2000). Grundlagenprobleme einer mittelhochdeutschen Grammatik [Basic problems of a Middle High German grammar]. In W. Besch, A. Betten, O. Reichmann, S. Sonderregger (Hg.), *Sprachgeschichte: ein Handbuch zur Geschichte der deutschen Sprache und ihrer Erforschung* (In 2 Teilbänden). (Tbd. 2, S. 1304–1320). Berlin; NY: W. de Gruyter.